

KISEBBSÉGI MAGYAR SORS

AZ ADÓFIZETŐ ERDÉLY

A MAI ERDÉLY területén, amely a történelmi Erdélyen kívül a Királyhágon kívül elterülő románlakta hegyvidékeket és a Nagy Magyar Alföldnek egy, részint magyar, részint vegyes lakosságú magyar csikját is magában foglalja, 1910-ben a törvényhatósági jogú városok 6.5 milliónyi egyenesadót, a rendezett tanácsú városok 57 milliót, a községek pedig együtt mintegy 30 milliót viseltek. Ezeket az adatokat az 1908—1910. évek során végrehajtott községi, megyei és városi háztartási statisztikákból pontosan meg lehet állapítani. (A községek egyenesadóit azonban nem közvetlen adatgyűjtés alapján, hanem becslés útján.)

Buday László szerint, aki nyilván az egyenesadó-reform idején, tehát néhány évvel 1908 előtt közölt egyenesadó-statisztikán indult el, a mai erdélyi területre, amely 34%-a, lélekszám szerint pedig 28%-a a volt Magyarországnak, az egyenesadókból és a fogyasztási adókból is egyformán az országos adóterhek 19.3%-a esett. Azonban ő külön veszi a jövedelmi pótagót, amelynél az arány szerinte 10.3%. Ha ezt az adónemet beszámítjuk a többi egyenesadók közé, akkor azokra közös hányadosként 16.8% jön ki. Ezek az arányszámok szemmel láthatóan mutatják, hogy Erdély adóterhei régente nem népe számához, hanem annak teherbíró erejéhez igazodtak.

Buday László arányszámait szerint Erdély fogyasztásiadó-terhe 1910-ben 55 millióra becsülhető; a monopóliumok tiszta jövedelmeihez, mint amelyek szintén fogyasztási adó jellegűek, 45 millióval járult hozzá, s bélyegek, illetékek, díjak címén 30 milliót, más természetű állami adó jellegű bevételek címén 20 milliót lehet reálisan Erdély javára írunk.

Mindez együtt 192 millió, 1910-ben, amikor az ország tulajdonképpen államgazdasági természetű bevételei 914 millióra rúgtak. Erdély részesedése tehát országos átlagban 21%. Népszáma arányában a megterhelhetés együttes átlaga 36.5 korona. Ugyanakkor az országos átlag 50.—korona volt, Erdély nélkül számítva azonban az ország többi részeiben 55.50 koronára növekedett az átlag, sőt ha leszámítjuk a tótok által lakta részeket, tekintettel arra, hogy a tótok ugyanannyi adót üzettek, mint a románok, akkor kitűnik, hogy az Alföldön és a Dunántúl az átlagos adóteher 60.50 koronát tett. Így valóban a tiszta magyar vidékek hordozták az ország állami terheinek túlnyomó nagyrészét azon részek helyett, amelyeken a nemzetiségek laktak.

Erre vonatkozóan világosan beszél az a statisztika, amelyet a 24 évnél idősebb adófizetőkrol, tehát az adózók zöméről szintén az

egyesadó-reform előkészítéséhez csináltak, amely tehát szintén e század első éveiből való. E szerint fejátlagban a magyarság egyesadó-terhe 7.4 korona volt, a németeké ennél magasabb, 8.4 korona, a románoké ellenben csak 3% a tótoké pedig ennél is alacsonyabb, 3.1 korona.

Sőt pontosan Erdélyre vonatkoztatva is megvannak az adatok arra nézve, hogy az ott lakó nemzetek milyen arányban vettek részt az egyesadó-terhekben: a magyarok, akik a lakosságnak 34.3%-a voltak, az adóknak 41.2%-át szolgáltatták; a németek fizették az adók 17.2%-át, holott lélekarányuk ennek pontosan a fele, 87% volt, a románságra pedig, amely Erdély népének 55%-át adta, az egyesadó-tehernek csak 40.8%-a esett. Ezt a megoszlást nyilván a fogyasztási adóknál is elfogadhatjuk mértéknek a három nemzet között, mert a magyar pénzügyi közigazgatás nem ismert nemzeti szempontokat, és így az egyesadó-teher a valóságos gazdasági erőt, tehát a fogyasztási erőt is híven tükrözted.

Abból a célból, hogy Erdély közterheiről teljes képet nyerjünk, fel kell sorolnunk a közigazgatási autonóm szervek közterheit is.

Erdély törvényhatósági jogú városai 1910-ben 4.3 milliós költségvetéssel dolgoztak, a rendezett tanácsú városok költségvetése ugyanakkor 2.3 millió korona volt, a kis- és nagyközségek háztartása mintegy 14 millió koronát emésztett fel, a vármegyéké pedig 6 millióval terhelte meg a községek és a rendezett tanácsú városok népét. Mindezek a tételek természetesen a közjogi természetű jövedelmeket tüntetik fel; a többieket, így a tőkék kamatait, ingatlanok, üzemek jövedelmeit s más kereskedelmi vagy magánjogi természetű bevételeket nem.

Ezen adatok szerint tehát Erdélyben az állami egyesadó-teher átlaga a törvényhatósági jogú városokban 21.30 koronát, a rt. városokban 16.90 koronát, a községekben 6.50 koronát tett. A városi adók a törvényhatósági jogú városokban fejenként 14.20 koronával terhelték meg a lakosságot, a rendezett tanácsú városokban 6.90 koronát jelentettek, a községekben pedig a községi közigazgatás 3.— koronát emésztett fel. A vármegyei autonómia terhei a rendezett tanácsú városokban 3.— koronát, a községekben 1.20 koronát jelentettek. Ezek a számok egyúttal megmagyarázzák azt is, hogy mért lehetett a románság adóterhe annyival alacsonyabb a többi két nemzeténél, amennyinek láttuk. Magas közterheket csak a városi lakók viseltek, a románság pedig legfeljebb most kezd városi elemmé átalakulni.

Ezek szerint a magyar pénzügyi politika a valóságos teherbíró erővel számolt s a terhek olyan igazságos megoszlásáról gondoskodott, amelynél jobbat elméleti úton is alig lehetett volna megállapítani.

Ezek után lássuk, milyen változást hozott magával a teherviselés terén a román impérium.

1906-ban Románia állami jövedelmei 239.0 millió lejre rúgtak, Magyarország ugyanakkor 1357 millió költségvetés alapján dolgozott. Románia lakossága akkor 6.4 millió volt, a mienk mintegy 17 millió lehetett. Az átlagos állami teher tehát Romániában 37.4 lej, nálunk 80 aranykorona. Tisztán az adók összege Romániában 161.4 millió lej, nálunk 837 millió korona, tehát az adók fejátlaga ott 25.22 lej,

nálunk 49 aranykorona. Azonban az adók, a közterhek tekintetében a „mennyi“ olyan kevés kapcsolatban áll azzal, amit az állami szervezet ezért cserében nyújt, hogy ebből az arányból még arra sem szabad következtetnünk, mintha 23 évvel ezelőtt Románia már a felét tudta volna polgáraival szemben annak szolgáltatni, amit a mi állami szervezetünk polgáraiért végzett.

Románia költségvetése a következő évtized alatt rohamosan fejlődött. 1916-ban, amikor a háborúba belépett, állami költségvetése már 6457 millió, amiből 4107 millió volt az adó és más államjogi jövedelem; 235 millió esett az üzemekre. Az egész költségvetés megduzzadása tehát e tíz év alatt 169%, tisztán az adóké pedig még nagyobb: 255%. Az adók fejátlaga a 72 milliós lélekszámnak megfelelően már 57 lej.

Magyarország 1916-os állami költségvetését már nem szabad az abból az évből való román költségvetéssel egybevetni; helyesebb, ha itt is az utolsó békeévet vesszük az összehasonlítás alapjául. Akkor pedig a mi egész költségvetésünk 2467 millió korona volt, amiből 1057.9 milliót tett az üzemek nélkül számított államjogi rész. Az emelkedés az 1906. évi állapothoz mérten 82%, s miután nálunk békés években az átlagos évi növekedés mintegy 6%-ra rúgott, a következő három év alatt természetesen még mindig nagyon messze maradt volna annak növekedése a román költségvetés kiterjedésének aránya mögött. Még akkor is, ha számba vesszük, hogy Románia pénzügyei 1916-ban már élénk háborús jelleget mutatnak, legalább is a háborúra való készülődés állapotát, s hogy pénzt sem lehet már teljesen inflációmentes, aranyértékű pénznek tekinteni, tehát a növekedés már ebből a szempontból sem békés jellegű. Mindenesetre nálunk 1913-ban az adók fejátlaga 18.2 millió lakosságot számítva, 58.— korona, tehát csak egy árnyalattal, egy ponttal magasabb, mint a romániai 1916. éves fejátlag. Ámbár nyúván itt is teljes mértékben megáll az az előbb megfogalmazott tétel, amely szerint ez az egy pontnyi különbség nem fejezi ki híven azt a különbséget, amely a közterhek fejében nyújtott állami és közszolgáltatások belső értékében, színvonalában, társadalomfejlesztő és társadalomrendező erejében van.

A háború végével Románia állami pénzügyei két okból szenvedtek igen nagy változást. Először az infláció miatt, amely világjelenség volt és végső eredményben annak a belső átalakulásnak felel meg, amely a nemzetgazdaságok szervezetében mindenütt bekövetkezett és lényegében a teherbíró erő új egyensúlyozódását jelzi, ezenkívül pedig e békében kicsiny állam mértéktelen megnövekedése miatt. E két tényező érthetően új feladat elé állította a román állam pénzügyi politikáját.

Az új állami berendezésnek természetes kísérője a bizonytalanság, az ugrásszerű haladás, amelyet közben visszaesések szakítanak meg. Az újszülött román állam 1924-ben, tehát már néhány próbaév után 274 milliárdnyi állami bevételről számolt el, 1927-ben már 36.0 milliárd volt a bevétel, 1928-ban a tényleges állami jövedelmek összege (38.35 milliárdos előirányzat után) újra csak 32.76 milliárd, ami azonban nem gátolta meg a pénzügyminisztert abban, hogy 1929-re 37.7 mil-

liárdos költségvetést állítson egybe. S a jelek szerint, az első 9 hónap tényleges adóbevétel arányában számítva, valóban jobb is lesz az eredmény, mint az előző évben volt, de aligha éri el az 1927. évi hozamot.

A tényleges állami szolgáltatások mértéke tehát aranyban számítva, körülbelül megfelel az 1913. évi magyar állami költségvetésnek, de a fejátlag magasabb, mint akkor nálunk volt. Ugyanis a mi 58 koronánkkal és a romániai 1916. évi 57 lejrel szemben ma 68.5 aranylej körül jár az átlag, ha ugyan Románia mai lakossága csakugyan van 17.5 millió lélek, mint amennyire román statisztikák elég gyakran becsülik. Igaz, hogy ezzel szemben a mai magyar állam közterhei a multévi költségvetés arányában 108 pengőre rúgnak fejenként, tehát jóval többet tesznek, mint a romániai közterhek.

Az a számbeli növekedés, amelyet a román költségvetésen megfigyelhettünk, egyúttal a budget szerkezetének megváltozását is jelentette. A közvetett adók, vámok, illetékek, díjak jövedelmét ugyanis az egyre romló romániai gazdasági viszonyok fokozatosan apasztották, így a kiviteli vámokat majdnem teljesen el kellett törölni, a beviteli vámok eredményének apasztásáról pedig az általános nyomor gondoskodott, s így az egyenesadók hozamát kellett növelni.

1924-ben az egyenesadók összege 27.4 milliárdnyi állami bevételből mindössze 3.2 milliárd, vagyis 11.7% volt, 1928-ban azonban 77 milliárd az egyenesadó-bevétel, ami a 377 müllárdos egész évi költségvetéshez mérten 20.2%.

ERDÉLY külön helyzetéről részletes adatokat csak az 1924—26 évekről ismerünk, mert ezeket közölte a romániai egyenesadó-statisztika. Azóta, amint az előbb említettük, a helyzet e tekintetben teljesen megváltozott, mert az egyenesadó-terhet országosan igen nagy mértékben növelték. De azért mégis a rendelkezésünkre álló adatokat kell feldolgoznunk.

A romániai adórendszer az egyenesadók között a földadót, házadót, vállalatadót és pótagadót, idevéve a tisztviselői adót is, a szabad foglalkozások adóját, a fejadót és a globális adót alkalmazza. A fejadót azok fizetik, akik önállóak, de semmiféle más egyenesadót nem tudnak fizetni, a globális adó körülbelül a mi régi általános jövedelmi pótagadónk fogalmának felel meg. A földadót és a házadót ötévenként vetik ki, utolsó kivetése 1927-ben történt, amikor az országos átlagban az addiginak körülbelül a háromszorosára növelték.

Az egyenesadók végösszege e három év alatt így alakul a regátban és Erdélyben (millió lejekben):

	1924	1925	1926
Regát	2.306.0	2.277.5	2.260.9
Erdély	868.2	964.8	1.073.0
Egész mai Románia	3.5995	3.687.3	3.8000

Miután ugyanez a statisztika az egyenesadók végösszegét ezekre az évekre (más és előbb idézett adatoktól eltérően, 3.599, 3.687 és

3.801 millió lejből adja meg, ebből kitűnik, hogy a mai Románia egész egyenesadó-terhéből tehát a Regát és Erdély így veszi ki a maga részét:

	1924	1925	1926
Regát	64.0%	61.8%	59.3%
Erdély	24.0%	26.1%	28.3%

Vagyis a Regát adóterhe évről-évre fogy — nemcsak aránylag, hanem abszolút összegben is, — Erdélyé ellenben emelkedik. Az első két év között a Regát egyenesadó-terhe 28.5 millióval apadt, Erdélyé 95.7 millióval nőtt, ugyanekkor az országos adóbevétel növekedése 88 millió, ami Erdély felemelt adóiból származott. A következő két év között a Regát adóterhe újabb 17 millióval csökkent. Erdélyben ellenben ebben az évben is sikerült ii.2%-kal növelni az adókat, tehát adószolgáltatása újabb 105 millióval emelkedett s így az országos egyenes-adóbevétel is gyarapodott 114 millióval, amiből a többi „új tartomány“ mellett megint csak Erdélyé az oroszlátrész. S e hároméves időköz alatt a Regát egyenesadószolgáltatása 45 millióval, 2.2%-kal csökkent, Erdélyé 205 millióval, 23.6%-kal növekedett. Vájjon elképzelhető az, hogy három év a Regát nézve, a gazdasági gyengülés, a teherbíró erő apadásának korszaka lett volna, Erdélyre ellenben addig nem is remélt virágzást hozott? Nem igen. Inkább annak a jele ez, hogy a Regát ezek alatt az évek alatt is mindjobban berendezkedett Erdély birtoklására.

A fejátlag maga is igen fontos oldaláról világítja meg az új román pénzügyi politikát Erdélyben. 1924-ben az egyenesadók átlaga Erdélyben 162 lej volt. Igaz ugyan, 1924-ben a fejátlag a Regátban 293 Jey volt, pontosan a felével magasabb az erdélyi átlagnál. De, amint a részletes elemzésnél majd kitűnik, ezt az eltérést a vállalati adók és pótdadók okozzák, vagyis az, hogy ebben az időben Erdélyben már nem volt üzleti élet, mindent letarolt és szétzúzott a Regát gazdaságpolitikája, tehát az adófizető erő is áttolódott a hegyeken túlra.

De a regáti pénzügyi politika ezt nem volt hajlandó tudomásul venni. S így a fejátlag a következő évek alatt Erdélyben, s a Regátban egymással ellentétes irányú fejlődést mutat. Minél jobban haladt a Regát gazdasági fejlődése és minél nyilvánvalóbbá lett, hogy a Regát gazdasági politikája Erdély ellen irányul, annál magasabbra növekedett itt az adóteher. 1925-ben már 185.5 lej, a következő évben, 1926-ban pedig már 207 lej a fejátlag Erdélyben. A Regátban ellenben a fejátlag ezalatt 188 lejre hanyatlott s így már nem 50%-kal haladta meg az erdélyit, mint két évvel azelőtt, hanem csak 39%-kal. Pedig az üzleti élet fejlettségének megítélése szempontjából még azt is tudnunk kell, hogy a mai Románia 24 olyan nagyobb városa közül, amelyek 25.000 léleknél többet számlálnak, csak hét van Erdélyben.

Az egyes adónemek tekintetében ilyen megfigyeléseket tehetünk:

A földadó a Regátban ebben a ciklusban 354'2 millió, Erdélyben 249.7 millió volt. A Regátban pedig a gazdaságilag művelhető terület — erdők nélkül — 7.5 millió hektár, Erdélyben 6 millió, tehát a Regátban hektáronként az adóátlag 47 lej, Erdélyben 41.50 lej. Csak-hogy a Regátban a szántóföldek területe 6.1 millió hektár, Erdélyben

3.4 millió, s miután az állattenyésztés mégis csak járulékos természetű része a gazdaságnak, van jogosultsága annak a számításnak is, hogy a Regátban egy hektár szántóterületre 54.— lejnyi földadó esett, Erdélyben pedig 76 lej. A két ország mezőgazdasági hozama értékének, a mezőgazdasági adóalapnak, bizonyosan ez az arányszám fejezi ki híven az egymáshoz való viszonyát.

A Regát 248 milliónyi házadót fizetett, Erdélyben nem lehetett többet kivetni 89.4 milliónál. Ez kapcsolatban van azzal, hogy bármilyen kevésbé városias jellegűek is a Regát városai erdélyi szemmel nézve, mégis ott van a főváros és ott vannak azok a nagyvárosok is, amelyek valóban gócpontjai a gazdasági életnek.

Hozam tekintetében legfontosabbak a vállalati adó és pótagó. Ezek összege a Regátban 1924-ben 1.174 milliót, a következő évben 1.112 milliót, 1926-ban 1.044 milliót tett. Erdélyben ugyanezek az évek a vállalati adók hozamának adatai szerint viharos emelkedés évei voltak: 1924-ben még csak 375.6 millió, a következő évben már 433.2 és 1926-ban 483.6 milliót hajtottak be Erdély különböző vállalatain és azok tisztikarán. Az adóteher emelkedése ennél az adónemnél Erdélyben e két év alatt 108 millió, azaz 28.8%. Akkor, amidőn a Regát válságos éveit a pénzügyi kormányzat azzal vette tudomásul, hogy a vállalati adót 130 millióval (ír2%) csökkentette.

Azonban még sem ez az adónem mutatja az emelés rekordját. Ennél is nagyobb mértékben növekedett a szabad foglalkozásokra kivetett adó. Mert e címen Erdély 1924-ben még csak 74.0 milliót, 1925-ben már 83.3 milliót, 1926-ban pedig újabb hatalmas ugrással 105.1 milliót produkált. Ez 42%-os növekedést jelent. Igaz, hogy ennél az adónemnél a Regátban is növekedést találunk e ciklus alatt.

1924-ben ott 174.4 milliót, 1926-ban pedig 190.6 milliót mutat ki az adóstatistika. A növekedés 15%. S kétségtelen, hogy a foglalkozási statisztika Erdélyben aránylag fejlettebbnek mutatja a szabad foglalkozások kategóriáit, mint a Regátban. Így például Erdélyben jóval több orvos van, mint a Regátban, Azonban a szabad foglalkozások legjobban sínylik meg egy ország gazdasági romlását és így a szegényedés éveiben legelső sorban a szabad foglalkozások jövedelmei s az ő adófizető erejük hanyatlak.

A rekordemelkedés azonban a globális adónál következett be. Erdélyben ugyanis 1924-ben 77.6 milliónyi globális adót hajtottak be, 1925-ben már 107.5 milliót, 1926-ban pedig 143.7 millió ennek az adónak a hozama. A növekedés 73.1 millió, azaz 94%. Ugyanezt az adónemet a Regátban is jónak látják emelni: 377.3 millióról 420.5 millióra fokozták jövedelmét, ami 11.5%-ot jelent. A regáti pénzügyi politika tehát minden egyes ponton azt állítja, hogy e három év alatt Erdély általában virágzott, a Regát ellenben inkább hanyatlott, semmint emelkedett.

Sőt ezt állítja még a legutolsó és a legszerényebb adónemnél, a fejadónál is. E címen 1924-ben a Regátban 1,925.053 lejnyi adót vettek be, Erdélyben pedig 1,772.411 lejt. De ennek az adónemnek a hozama a Regátban a következő két év alatt növekedett, mégpedig 2.04 millióra, ami azt jelenti, hogy ott nagy számban írták át fejadóra

az olyan adózókat, akik azelőtt más egyenesadót fizettek, de többé nem bírták el régi adójuk terhét. Erdélyben ellenben ez az adó nem ez évek alatt rohamosan csökkent, 1,492.000 lejre, annak jeléül, hogy itt a Regáttal ellenkezően, minden évben több és több polgárt találtak olyan hatalmasan javuló életviszonyok közt, hogy a fejadó kategóriából kiemelve, más egyenesadók fizetőivé teheték őket. Az adóvégrehajtás gyakorlata pedig gondoskodik arról, hogy az egyszer kivetett adó hátralékká ne rögzítődjék, bármilyen túlzottan történt volna is annak kivetése.

Mindezek az adatok akkor érdekelnének bennünket különös mértékben, ha a kisebbségeknek, de különösen a magyarságnak gazdasági helyzetére következtethetnénk belőlük. Erre bizonyos alapot nyújt az általános jellegű megfigyelés, hogy a földadó szerepe a romániai adórendszerben alárendelt jelentőségű. Az egyenesadónak 1924-ben országos átlagban 21%-a esett a földadóra, a Regátban 15%-os arányban, Erdélyben pedig 28.9%. Ez a különbség, amely a földadó fontossága tekintetében a Regátban és Erdélyben van és éppen azzal okolható meg, hogy Erdélyben még mindig maradt föld a kisebbségek kezén. A tapasztalati adatok szerint ezt a megkülönböztetést parcelláról-parcellára, birtoktestről-birtoktes tre érvényesítik. Ha tehát már ez is a kisebbségek aránytalanul nagyobb megterhelésére vall, akkor még jobban igazolja azt, hogy a többi egyenesadó-nemeket viszont a városi elemek viselik és ezek még ma is túlnyomó nagy részben a kisebbségek közül, abszolút többségükben pedig éppen a magyarok közül kerülnek ki. Tehát így az adókat is reájuk hárítják, — amikor pedig az egész román gazdaságpolitika éppen ennek az elemnek az elszegényítésére, félretolására irányul. Természetesen romboló eredményekkel. A városi polgárság tapasztalati adatai szerint a regáti adópolitika annyira megy, hogy azonos méretű vállalattal Erdélyben, kisebbségi tulajdonos esetében nem egy ízben háromszor annyi adót fizetett, mint a Regátban. Erre különben világos bizonyosság az, hogy a regáti ipari részvénytársaságok 10'5%-os jövedelmezőséggel dolgoznak, az erdélyiek ellenben 3.5%-nál többet nem tudnak felmutatni. S nem szabad azt hinni, hogy ez a könyvelési ügyesség dolga. A román, s különösen az erdélyi román adóigazgatás olyan brutálisan avatkozik be a vállalatok belső ügyvitelébe, hogy a mellett minden részvényjogi reformkívánság csak kísérletezés számba mehet.

Ezeknél is közvetlenebb felvilágosítást adnak azonban a magyarság helyzetéről a székely vármegyék adatai. Csíkmegye összes egyenesadója a ciklus elején 157 milliót, a végén 18.9 milliót tett, Háromszék megyéé 20.5 millióról 26.6-ra növekedett, Udvarhely megyében pedig az emelkedés 10.6 millióról 123 millióig jutott. Az előbbi sorrendben 20, 24.9 és 16% a növekedés. Mivel pedig a földadó és a házáadó nem változott, az egész gyarapodás a mozgó adónemekre esik. S ezek között megdöbbentést kelt az a részletadat, hogy a vállalatok adója e három év alatt Udvarhelyen 30.5%-kal, Csíkban 32%-kal, Háromszéken 45%-kal emeltetett fel. A szabad foglalkozások adójánál az emelés 50%-ig megy, a globális adónál pedig az 1926-os év a ciklus első évének eredményét kétszeresen is felülmúlja.

1927-ben pedig országsszerte megindult az adók általános emelése. Az emelés arányát mutatja, hogy a földadónál 1927-ben 1.350.8 milliót szedtek be az 1926 évi 761.4 millió helyett (a román pénzügyminiszternek egy másik kimutatása szerint 1926-ban csak 456.5 millió lett volna a földadó bevétele), házadó címén 384.6 millió helyett 731.0 milliót; a vállalati adónál az emelés 40% volt s a globális adót általában a kétszeresére emelték.

Ha mindezeket az emeléseket megpróbáljuk Erdélyre alkalmazni, akkor azt kell mondanunk, hogy Erdély egyenesadói ma már az 1926. évi terheknek körülbelül a kétszeresét tehetik. Miután az állami egyenesadó-bevétel az 1926. évi 3.8 millió helyett 7.7 millióra rúg, tehát országos átlagban is kétszeres az emelés, bizonyos, hogy Erdély terhei címén többet tesznek, mint amennyire így számítjuk azokat.

A közvetett adókból pedig Erdély aránylag még többet visel, mint az egyenesadóból. Figyelembe véve a lakosságnak városi tömörülését, ami a Regátban nagyobb, mert ott a népnek 18.5%-a él városban, Erdélyben ellenben csak 12.9%-a, viszont az erdélyi falusi lakosságnak a regáti falvakénál nagyobb életszínvonalát, azt hisszük helyesen járunk el, ha a vámterhek egyharmadrészét, a szesz- és söradó 40%-át, a többi fogyasztási adók egy harmadát, a forgalmi adó 25%-át, a látványossági adók 35%-át számítjuk Erdély terhére. A monopóliumoknál szintén a harmadrészes megosztást alkalmazzuk, a bélyegadónál azonban ennél valamivel többet kell vennünk; a vegyes bevételeknek 25%-át számoljuk el Erdélyben. Ezek a becslések végeredményben Erdély mai adóterhét 11.5 milliárd lejben adják meg, ami fejátlagban mintegy 2.150 lejt, azaz a hivatalos kulcs szerint 66.50 aranylejt jelent. E szerint Erdély népe ma a békebeli 37.5 aranykoronás adóátlag helyett 66.5 aranylejnnyi adót visel.

Pénzügyi szempontból ezt jelenti tehát Erdélyre az, hogy a szent korona államszerkezetéből kikapcsolva, a győzelem részesévé és egy olyan új államszerkezet tagjává tették, amelyben pénzügyileg éppen neki kell az egyik tartóoszlopot szolgáltatnia. A másik a Regát. Az új ország többi részei együtt is csak kis hányadát tudják viselni annak, amit Ujrománia Erdélytől elvár és el is vesz.

Ez azonban a bekövetkezett változásnak csak számbeli mértéke, s így első főkérdésünkre ad választ. Ha azt akarjuk tudni, hogy mit jelent hát a változás lényegileg Erdélyre nézve, akkor a második kérdést kell feltennünk: mit kap mindezért cserébe?

Ma, a regáti román uralom első évtizedének végén nincs sem az állami, sem a helyi jellegű közigazgatásnak egyetlenegy olyan szerve sem, amely Erdélyben megingatatlanul, régi színvonalán állana. A szorosán vett közigazgatás, a bírászkodás, az állami oktatás, az állami jellegű üzemek és kereskedelmi szervek egytől-egyig mélyre süllyedtek. A tisztviselői presztízsnak Erdélyben vége van: helyén legfeljebb a tisztviselőktől való rettegés maradt. Adóiért ezt kapta Erdély cserébe. Ezt jelenti a regáti szellem bevonulása és diadala Erdélyben.